

Joan Obrador

*"No hi ha per què conservar
sempre la vida, perquè el que és
bo no és viure, sinó viure bé"*

Séneca (4-65)

Mar adentro no és només una gran pel·lícula d'Alejandro Amenábar; perquè és molt més: és el postret homenatge que es mereix la memòria de Ramón Sampedro i, especialment, tots aquells que li feren costat durant la seva vida i la seva mort. Amb aquest film, la veritat de Ramón s'estendrà per tot arreu, més enllà del mar, per tots els punts cardinals de la terra. A més, gràcies a Amenábar, Sampedro li guanya la partida, per segona vegada, a una justícia espanyola tancada sobre formalismes procedimentals i incapaç d'escoltar

les persones de carn i os. Jo, com la majoria de vosaltres, també vaig quedar commocionat en presenciar el darrer discurs de Sampedro, tot exigint el seu dret a acabar amb la seva existència paralitzada, de fel. Bardem no interpreta aquest personatge, sinó que és la mateixa reduplicació dins el cel·luloide de la persona que fou. Mirant fixament l'ull de la càmera i prenent molt pausadament el verí que havia de paraitzar el seu cor i la seva consciència va fer públic que es llevava la vida de manera voluntària, amb plenes facultats mentals. A més feia saber als jutges que, portats per un excés de zel professional, volguessin fer acomplir l'actual codi penal (el suïcidi no és delictu, però qui ajuda una altra persona a morir pot ser acusat d'homicidi), que no li havia ajudat una única persona, sinó que ho havien fet una multitud d'amics fent cadascun d'ells un petit gest insignificant des del punt de vista legal: ficar aigua dins un got, la quantitat justa de cianur dins l'ai-

gua, col·locar el tassó a l'alçada de la seva boca... però ell xuclava voluntàriament aquell líquid que posaria fi al seu infern particular.

Emperò, ¿qui fou Ramón Sampedro?, ¿quina és la seva veritat? Sampedro era un jove mariner, inquiet i amb unes ànsies immenses de conèixer món; fins que una petita distracció, amb l'ajuda involuntària d'unes mans amigues, el varen condemnar a viure eternament postrat sobre el seu llit. Ramon va patir l'accident l'any 1968 i fins 1998, any en què aconseguí el seu propòsit, va sortir comptades ocasions de la seva habitació. Luis de Moya és professor de Teologia a la Universitat de Navarra i, ben igual que l'antic mariner gallec, també és tetraplègic. En el moment en què descobrí el cas de Sampedro i el seu desig de morir, corria l'any 1993, el primer que li va sobtar de la situació de Sampedro va ser la inactivitat de l'antic mecànic naval. Aquest sacerdot catòlic pensa que una persona pot tenir una vida plena,

Val a dir que l'aspecte més fluix de Mar adentro és el personatge del Padre Francisco; no perquè Josep Maria Pou no faci una gran interpretació, sinó perquè dins una pel·lícula seriosa, en què es reflexiona profundament sobre la mort, i sobre les diferents actituds que les persones manifesten davant els patiments postrem, els postulats oficials de l'església catòlica es mostren com una simple paròdia

encara que no pugui moure el seu cos. Es va posar en contacte amb ell amb dues intencions: demanar-li consell per ser capaç de viure tant d'anys com ell amb un cos absolutament inutilitzat i, a més, volia comunicar-li l'alegria cristiana pel fet d'estar viu. La vida, segons el cristians, és un do que va rebre l'home de Déu i si se la lleva atempta directament contra la voluntat del creador. El diàleg entre el professor de Teologia i Ramon fou, simplement, un diàleg de sords. Però fou prou rellevant perquè Amenábar el reculli al seu film. Val a dir que l'aspecte més fluix de *Mar adentro* és el personatge del Padre Francisco; no perquè Josep Maria Pou no faci una gran interpretació, sinó perquè dins una pel·lícula seriosa, en què es reflexiona profundament sobre la mort, i sobre les diferents actituds que les persones manifesten davant els patiments postrem, els postulats oficials de l'església catòlica es mostren com una simple paròdia. Precisament és en aquest aspecte en què Amenábar mostra la seva profunda simpatia per la lluita de Sampedro; però ell no fa una ingènua apologia de l'eutanàsia perquè, al costat del mariner gallec, apareix un personatge com el de Júlia. L'advocada de la DMD, en contra de tot el que havia dit, quan intueix la paràlisi final, en lloc de precipitar la seva pròpia mort, al costat del seu amor platònic, s'estimarà més transformar-se en un ésser passiu ens mans del seu marit. Júlia no té la sang freda de Ramón i es deixa dominar pels sentiments que ens aferren a la vida, tingui la forma que aquesta tingui.

Sampedro - Luis de Moya tenia raó en lloc d'intentar portar una vida "activa" -la veritat és que, donada la pobresa de la seva família i de la Galícia dels anys 60, no tenia gaire alternativa-, va optar per dur una vida "contemplativa". Si el seu cos no funcionava, ell va decidir posar en funcionament la seva ment. Ramón Sampedro fou el filòsof ideal, un tipus de personalitat que no té cap preocupació d'ordre pràctic i que només pretén resoldre el gran interrogant que persegueix al ser humà des del principi: "¿Quin és el Sentit d'allò que ÉS?". Ell va tenir una immensitat de temps per resoldre l'interrogant que la majoria de nosaltres, degut a les exigències de la vida quotidiana, no arribem

ni a intuir. El més curiós és que la conclusió a què arribà Sampedro sobre la vida i la mort es correspon, gairebé al peu de la lletra, amb les idees que la major part de la filosofia clàssica grega, pre-cristiana, va defensar. Per als primers filòsofs occidentals, aquells que encara no varen ser dominats pel cristianisme, la vida és qualche cosa lògica, racionals que, fins i tot, els humans podem arribar a entendre. El nostre Sampedro, ¡pobre d'ell!, s'assembla tant a Sòcrates que li exigeix al seu nebot una *justificació racional* perquè li deixi mirar el partit del *Dépor*, perquè a ell no li agrada el futbol. ¿Quin és l'autèntic problema de Sampedro? En el fons, el seu cos paralitzat no és la qüestió, sinó que no arriba a comprendre per quina raó ha de continuar vivint contra la seva voluntat, sense cap possibilitat de desenvolupar la vida que caracteritza a qualsevol ésser viu.

Per als filòsofs grecs, la nostra vida no tenia cap justificació sobrenatural, ni des del punt de vista del seu origen ni en allò que es refereix a la moralitat. Així, Heràclit (535-470 aC) recomanà llançar els cadàvers a l'abonament. Sòcrates (469-399 aC) inaugura la història de l'ètica occidental amb una autoex-

cució voluntària. Epicur (341-270 aC) i els seus seguidors no dubtaven en recomanar el suïcidi si la nostra vida només era font de dolor i de sofriment. Els estoics, Sèneca ens va mostrar el seu camí, estaven fermament convençuts que si la nostra vida es troba en un carreró sense sortida, ja sigui per qüestions polítiques o mèdiques, no hi ha res de dolent, ans al contrari, en llevar-se-la voluntàriament. Sampedro va voler tornar enrere des del punt de vista metafísic i teològic, posant un immens parèntesi als dos mil anys de cristianisme que tots portem a sobre, i va creure que ell tenia el mateix dret que els filòsofs antics per jutjar si la seva vida tenia valor o no, per a ser viscuda. De vegades m'he demanat si Sampedro coneixia la intuïció filosòfica de Nietzsche, i la seva mort de Déu i l'aparició del Superhome. Si Déu mor, desapareix el sentit. I, una vegada desaparegut el sentit, només un nou home serà capaç de sobreviure: aquell que sigui capaç de donar un nou valor a la vida i a la mort. ¿És el rostre de Sampedro, la figura del Superhome que Nietzsche albirà? En cert sentit sí, perquè, a la fi, fou capaç de fer realitat la seva voluntat; encara que no fos una *Voluntat de Vida*, sinó de *Mort*. ■